# ויגש

א. עה"פ [1] "ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צואריו" אי' בגמרא [2]: "בכה (יוסף) על שני מקדשין (והם המרומזים בת"ת בת "צוארי" ל' רבים) שעתידין להיות בחלקו של בנימין, ועתידין ליחרב, ובנימין כו' בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף ועתיד ליחרב".

והנה הטעם ש"צוארי" מרמז לבית המקדש, מבואר במדרש על הפסוק "כמגדל דוד צואריך" [3]: "מה צואר זה נתון בגבהו של אדם כך ביהמ"ק נתון בגבהו של עולם". אמנם מ"ש "בגבהו של עולם" אין פירושו שהוא עולה בגבהו על כל העולם, אלא כדפי' בגמרא [4] עה"פ [5] "ובין כתפיו שכן", שבית המקדש "נמוך עשרים ושלוש אמה מעין עיטם" — כצוארו של אדם שהוא בגבהו של הגוף, אלא שהוא נמוך מעט מהראש. ואדרבה, "אמרי נחתי בי' פורתא משום דכתיב ובין כתפיו שכן, אין לך נאה בשור יותר מכתפיו" (היינו ד"בגבהו" מובנו: בתוך גבהו של עולם).

ולכאורה מהו היתרון והיופי בזה שאינו בתכלית הגובה? וממה נפשך: אם אין מעלה בגובה, מה משמיענו בזה שביהמ"ק "נתון בגבהו של עולם"; ואם הענין ד"גבהו" מעלה הי[6] (כפי שמשמע גם מהנ"ל), הרי בל שהוא גבוה יותר, יפה ומעולה הוא יותר — ומהו הטעם שהי' (ביהמ"ק) "נמוך עשרים ושלוש אמה" וכו'?

ויובן זה בהקדם ענין הצואר, שהוא ממוצע בין הראש להגוף. דהנה כל־לות החיות הוא במוח שבראש, והמ־שכתה מהראש אל הגוף היא ע"י אמצעות הקנה, וושט ווריד[7]ין שבגרון. וכן הוא גם בהמשכת השכל מהמוח שבראש: זה שהשכל (חיצוניותו) נמ־שך ובא מן המוח אל הלב (ומשם מתפשטת השפעתו בכל הגוף) הוא ע"ז שעובר דרך מיצר הגרון המפ־סיק ביניהם[8]. ולפי"ז הרי יש בצואר יתרון מעלה גם על הראש, דוקא ה־צואר (הגרון) מביא לפועל את תכליתו של הראש:

**א) שכל האיברים יקבלו חיותם מהראש;**

**ב) שכולם יתנהגו עפ"י השכל ש־בראש.**

**ואף שמעלתו של הראש כמו שהוא בפ"ע גדולה מזו של הצואר בפ"ע — שלכן הוא גבוה ממנו גם בגש־מיות — הנה עילוי זה של הראש הוא רק בסדר המדריגות; אבל בנוגע לתכליתו ותפקידו של הראש, יש ית־רון מעלה[9] בצואר (ודוקא מפני שהוא**

---

1) פרשתנו מה, יד.
2) מגילה סז, ב. פרש"י עה"ת שם.
3) שה"ש ד, ד. שהש"ר שם (ו).
4) זבחים נה, ב.
5) דברים לג, יב ובפירש"י שם.
6) להעיר מברכת ד' מינים "על נטילת לולב" (אף האתרוג יש בו טעם וריח) מפני שהלולב גבוהה מכולן חשוב הוא ונקראת כל האגודה על שמו (שו"ע אדה"ז סרי"ס תרנ"א). ובל' הכתוב (קהלת ה, ז) גבוה מעל גבוה שומר גו'.
7) תו"א נח, ב. וכב"מ.
8) להעיר מההפרש בין "מדריגה" ל־"מעלה" — ד"ה בראשית תש"ה בתחלתו.

נמוך במדרי') שהוא הממוצע ובו הוא הכח והיכולת להעביר את החיות וה־שכל מהראש אל הגוף.

ועד"ז יובן גם בבית המקדש, ה־נמשל ל„צואר", שעיקר מעלתו ב־„נחתי בי' פורתא" מ„ראש גבהו". דהנה ענינו של ביהמ"ק הוא, שבו וע"י יומשך ויאיר אור (אלקי) לכל העולם[9], עד לחלקו הכי נמוך ותחתון במדריגה — ולכן לא הי' המקדש (כ"א ב„גבהו", אבל לא) גבוה לגמרי מן העולם ומרומם ממנו (כי אז הי' למעלה מכדי להאיר ע"י לכל העולם), אלא „נחת פורתא", היינו בשייכות וקירוב לעולם בכדי להאירו (וכצואר האדם שע"ז שהוא נמוך מן (ההתרו־ממות של) הראש, כ"א בקירוב אל הגוף הרי הוא בחי' הממוצע, ומחב־רם לאחדים).

וכן הוא גם בביהמ"ק הפרטי שבכל אחד מבנ"י[10]: כשהנה"א שבו אינה בבחי' התנשאות של הבדלה מן ה„עולם קטן" שלו — אלא מתעסקת ומתלבשת בו, בכדי לברר ולזכך את הנה"ב שבו, את גופו ואת חלקו בעולם — ע"ז נעשה כולו משכן ומקדש לאורו יתברך.

ב. עפי"ז יובן מה שיוסף נפל על צוארי (כפשוטו של) בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צואריו:

לכאורה מדוע בכו איש על צוארי אחיו ולא על ראש אחיו — שהוא ה„ראש" (החלק העיקרי והנעלה) ש־באדם?

אלא שתכליתם של בני ישראל הוא, כמאמר חז"ל[11]: „אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני" — היינו לשמש ול־השלים את כוונת קונו בבריאתו וב־בריאת כל העולמות שהיא: „להיות לו דירה בתחתונים"[12]. וזה תלוי בעבודת בני ישראל (שהרי „הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"[13] שהיא ראשית העבודה ועיקרה ושרשה), שהם יעשו דירה לו יתברך בתחתונים, ע"י שכל או"א מהם יזכך את גופו ונפשו ה־בהמית וחלקו בעולם. ולכן העיקר בזה (גם לגבי בחי' „ראש") הוא בחי' ה„צואר" שבו שע"י נשלמת עבודה זו כנ"ל.

ובזה יבואר מה שיוסף ובנימין בכו איש על צוארי אחיו, ולא על הראש: א) על ראשו של בן ישראל, על נשמתו, אין לבכות: נשמת ישראל „גם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית'"[14]; ב) תכליתו של בן ישראל אינה בראשו — בעבודתה של הנשמה לעצמה; אלא בצוארו — לפעול בגוף, בנה"ב ובחלקו בעולם[15], כנ"ל.

ג. אמנם צריך להבין:

---

9) שלכן היו בביהמ"ק חלונות שקופים אטומים (מלכים א ו, ב. וראה בלקו"ש ח"ב ע' 315 ובהנסמן שם).

10) כמארז"ל (ראה ר"ח שער האהבה (קרוב לתחלתו), של"ה שער האותיות אות ל, מסכת תענית רד"ה מעגין העבודה. פ' תרומה חלק תו"א — שכה, ב. שכו, ב) בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כאו"א מישראל.

11) משנה ובריית סוף קידושין.

12) תנחומא נשא טז.

13) ברכות לג, ב. וש"נ.

14) תניא פכ"ד. ולהעיר ממרז"ל (סנ־הדרין מד, א): אע"פ שחטא ישראל (אותיות לי־ראש) הוא.

15) תניא פל"ז (מח, ב): הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל כו' ולא ירדה להתלבש בעוה"ז וכו' רק להמשיך אור לתקנם כו'.

למה בכה יוסף על המקדשות בחלקו של בנימין, ובנימין בכה על המשכן בחלקו של יוסף; לכאורה אדרבא כל אחד מהם עליו לבכות על חורבן בית המקדש שבחלקו הוא? הרי "אדם קרוב אצל עצמו"[16]!

(ועד כדי כך דאפילו במצות אהבת ישראל — וגם לפי המבואר בחסידות בגודל איכותה וכמותה של אהבה זו[17], עכ"ז הרי — האהבה אינה אלא באופן של "ואהבת לרעך כמוך", בכ"ף הדמיון, ואינה מגיעה ממש לאותה המדה שהוא אוהב את עצמו[18], וכמו שמובא באגה"ק[19] — באותה אגרת עצמה שבה מאריך עד כמה יש להרבות במתן צדקה שהיא מדת החסד — אשר בשעה שאין בידו אלא קיתון אחד של מים — הנה "חייך קודמין"[20])

וא"כ הרי בודאי שלכל אחד מהם נוגע יותר הביהמ"ק שלו, ובמילא גם הבכי' היא ראשית כל על חורבנו של המקדש שלו.

---

16) סנהדרין ט, ב. וש"נ. — ולהעיר אשר "הוא יותר קרוב מכמו הקרוב אפי' ראשון בראשון, דהיינו שני אחים או אב ובנו, שהרי גם להאב או להאח לא יהי' מושג השכל ע"י מחשבתו כ"א לגבי עצמו לבד, והיינו כי השני קרובים האב ואח ה"ה דבר נוסף על עצמותו אבל היותו קרוב לגבי עצמו אין שום דבר נוסף כלל על עצמותו" (ככה תרל"ז פע"ב).

17) תניא פל"ב. דרמ"צ מצות אהבת ישראל. לקו"ש ח"ב ע' 300, 435.

18) וככה תרל"ז שם. — ואף שאהבת ישראל היא אהבה עצמית (שזהו פי' "כמוך" — כאהבת עצמו שהיא אהבה עצמית (לקו"ש שם)), היא דוגמת אהבת אחים (ראה תניא פל"ב), וקורבת האחים אינה כקורבת האדם לעצמו, כבהערה 16.

19) סי' טז.

20) נדרים פ, ב. ב"מ סב, א.

עוד צריך להבין:

על הפסוק[21] "ויפול (יוסף) על צואריו (של יעקב) ויבך על צואריו עוד", אי' בזהר[22] שיוסף בכה על ביהמ"ק שנחרב (ובזה מתרץ בזהר מ"ש "ויבך על צואריו עוד", שאז היתה בכי' נוספת, גם על "גלות בתראה", על הגלות הכי אחרון).

ויש לתמוה: מדוע רק יוסף בכה על חורבן ביהמ"ק — ולא יעקב? ותירוצו של רש"י[23] בשם רבותינו שיעקב "הי' קורא את שמע", הרי לפי הזהר, לכאורה, אינו תירוץ:

ע"פ פי' הכתוב "ויפול על צואריו גו'" כפשוטו, שלא הייתה הבכי' בגלל החורבן והטעם ש"יעקב לא נפל על צואריו יוסף ולא נשקו" הוא מפני שקרא את שמע, הרי מודגש בזה גודל עבודתו של יעקב: גם בעת שראה את בנו בפעם הראשונה לאחרי שרבות בשנים חשב כי איננו בחיים — בכ"ז לא הפסיק מקריאתו את שמע. ועוד יותר: שמחה עצומה זו לא הטרידתו מלכוון בקריאת (פסוק ראשון ד)שמע שצריכה כוונה[24].

אבל לפי פי' הזהר: איך אפשרי שיעקב אבינו לא נתרגש ולא נטרד ע"י חורבן בית המקדש, והי' יכול בשעה זו לקרות את שמע בכוונה?!

ד. וביאור הדבר: ענין הבכי' כפשוטו, בעניני העולם, הוא בכדי להקל על הבוכה. וכנראה בחוש, שכאשר האדם בוכה על ענין המיצר ומעיק

---

21) פרשתנו מו, כט.

22) ח"א ריא, סע"א.

23) פרשתנו שם.

24) ברכות יג, ב. שו"ע אדה"ז סס"ג ס"ה.

לו, אין בכחה של בכי' זו לתקן משהו בדבר שגרם אותה, אלא שבכה — וירוח לו ועדמ"ש הייתה לי דמ־עתי לחם וגו' [25]. מזה מובן אשר כשיש בידו לתקן את הענין, הרי, אדרבה, אין מקום להרגיע רוחו בבכי' אלא צריך הוא לעשות ולתקן.

ולכן כשרואה "חורבן מקדשו" של חבירו — משתתף בצערו ובוכה, אבל (עיקר) התיקון ובנין ביהמ"ק מחדש אינו תלוי בו אלא בחברו. הוא יכול ומחוייב לעזור לחבירו: א) ע"י ש־יוכיחו (בדרכי נועם), ב) ע"י שיעורר רחמים ויתפלל עליו, אבל הביטול בפועל של החטאים שגרמו שנשתלחה יד במקדש חברו תלוי בחברו שהוא בעל בחירה.

ובשעה שעשה את כל מה שבכחו לעזור לחבירו ולאחר כ"ז רואה ש־מקדש חבירו חרב עודנו — הנה נוגע הענין בנפשו ויבכה עליו וכו'.

אולם בשעה שרואה אדם את חורבן בית־המקדש הפרטי שלו, אז אין לו להסתפק באנחה [26] ובבכי', כ"א להש־תדל לתקן ולבנות מחדש ע"י שיע־בוד עבודתו להביא את הגאולה ה־פרטית בנפשו [27].

לבד באם הבכי' היא דמעות של תשובה, שאז הבכי' עצמה היא תיקון וענין של בנין וכמש"נ שימה דמעתי בנאדך וגו' [28].

ולפעמים הבכי' מחלישה עבודתו בבנין המקדש שלו באמרו בלבו כי כבר יצא ידי חובתו בבכי' וכו'.

ולכן בכיית יוסף ובנימין הייתה — כל אחד — על בית המקדש ש־בחלקו של השני; ויעקב לא בכה על חורבן בית המקדש כ"א הי' קורא את שמע כי יעקב הוא אביהם של כל בנ"י, ולכן הן המשכן והן ביהמ"ק הם "בחלקו" ולכן עסק בתיקון ובנין בית המקדש —

שהרי ענין ביהמ"ק הוא שיהי' "בית מוכן לקרבנות" [29] "וכל הקורא ק"ש כו' ה"ז כאלו הקריב עולה כו' וזבח כו' " [30],

כי עיקר ענין הקרבן הוא: אדם כי יקריב — מכם קרבן לה' [31], ק"ש ומסנ"פ שבה: למסור נפשו באחד, בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך [32].

ה. ואין להקשות: כיון שראו ברוח הקודש שהמשכן והמקדש עתידין ליח־רב, הרי כבר נגזר ע"ז מלמעלה — ומה אפשר לעשות בזה? — דהלא כבר אמרו חז"ל [33] "אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים" — ואפילו לאחר גזר דין, אפשר — ע"י עבודה — לקרעו [34].

וכדמצינו בחזקי': שישעי' מסר לו

---

25) תהלים מב, ד וראה פרש"י ואוה"ת שם. וש"נ.

26) ראה היום יום (ע' לה): טובה פעולה אחת מאלף אנחות.

27) ראה אגה"ק סי' ד. לקו"ש ח"ב ע' 692.

28) תהלים נו, ט. וכמרז"ל שבת קה, ב. אוה"ת הנ"ל.

29) רמב"ם הל' ביהב"ח בתחלתן.

30) ברכות יד, ב. וראה לקו"ת שלח (מ, סע"א ואילך).

31) ויקרא (א, ב). לקו"ת ויקרא (ב, ב).

32) ענין ב' מסנ"פ אלו ראה תו"א וישב (כט, ב ובאוה"ת שם). לקו"ת ויקרא (ג, א), שה"ש (א, א).

33) ברכות י, סע"א.

34) ר"ה טז, ב.

הנבואה שנגזר על חזקי' שימות — אמר לו חזקי' לישעי' "כלה נבואתך וצא"[33]: "ויסב פניו אל הקיר ויתפלל אל ה' "[34] — ותפלתו הועילה — "שמעתי את תפלתך" — הוסיפו לו חמש עשרה שנה על שנות חייו[35]. חמש עשרה שנות חיים — כפשוטם, גם בעוה"ז.

ו. אמרו חז"ל[36] "כל דור שאינו נבנה (ביהמ"ק) בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו". ועד"ז י"ל בנוגע לכל אחד[37], מה שלא נבנה ביהמ"ק בימיו הוא מפני שבית מקדשו הפרטי הוא חרב[38]: אם עבודתו הפרטית, בית המקדש שלו, הי' קיים בשלימות, הי' בא משיח ובונה בית המקדש — הכללי.

וההתבוננות בזה — כוונתה ותכליתה לא האנחה והבכי' כ"א הפעולה והעשי' — הגאולה הפרטית[39] ובנין ביהמ"ק שבנפשו, ועי"ז ימהר וימשיך את ה' גאולה הכללית ובנין ביהמ"ק במקומו, ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ ויגש תשכ"ה)

---

35) ברכות שם.

36) מלכים ב כ, ב.

37) שם כ, ה-ו. וראה יבמות (מט, ב). ביאוה"ז וירא יח, ד. וראה ג"כ ביאוה"ז להצ"צ שם ע' מט. חנוך לנער ע' מט.

38) ירושלמי יומא פ"א ה"א. מדרש תלים (קלז, ז). ומסיים במד"ת שם: מאי טעמא שלא עשו תשובה.

39) להעיר מפס"ד הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד מקידושין מ, ב): צריך כל אדם שיראה עצמו כו' עשה מצוה אחת הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות כו' שנאמר וצדיק יסוד עולם.

40) ראה בונה ירושלים סי' פד מתי-קונים, שאם הי' צדיק אחד חוזר בתשובה שלימה בדורו הי' בא משיח. ועיין רמב"ם שם.

41) ראה אגה"ק ס"ד.